

Correspondentieadres:
Lobenpolder 7
4617 MP Bergen op Zoom
Telefoon: 0164 – 243680

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Onderwerp: Notitie Reikwijdte en Detailniveau
Drinkwaterwinning Kruisland

Bergen op Zoom, 15 juli 2023

Geacht College,

Namens de vereniging voor natuureducatie en Duurzaamheid IVN Groene Zoom, Stichting De Brabantse Wal, natuurvereniging Namiro, milieuvereniging Benegora en Stichting tot Behoud van het Halsters Laag en het Buitengebied van West-Brabant maak ik gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de notitie Reikwijdte en Detailniveau met betrekking tot de drinkwaterwinning Kruisland.

In de *'notitie reikwijdte en detailniveau'* wordt geconstateerd dat Brabant Water in dit gebied onvoldoende reserves heeft en er op termijn in deze regio niet voldoende drinkwater wordt geproduceerd om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen. Dit probleem kan volgens de notitie (zonder dat dit wordt onderbouwd) niet alleen door waterbesparing worden opgelost. Verandert er niets in het aanbod, dan verwacht Brabant Water dat de reservecapaciteit in West-Brabant in 2025 minder dan 5% is en in 2030 slechts 3%. Gesteld wordt dat er bij een reservecapaciteit van minder dan 5% een acuut knelpunt ontstaat. Geconcludeerd wordt dat er daarom op korte termijn behoefte is aan uitbreiding van de winningscapaciteit.

In de aankondiging van de ter inzagelegging staat het volgende vermeld: *'De provincie heeft de intentie om de totale hoeveelheid grondwaterwinning in Brabant niet te laten toenemen. Brabant Water en de Provincie Noord-Brabant hebben daarom met elkaar afgesproken om de uitbreiding van de capaciteit via een ruimtelijke verschuiving te realiseren. Dit gebeurt door de huidige vergunningsruimte van 3,5 miljoen m³ per jaar uit de omgeving van Eindhoven (Genneper Parken Noord) dáár niet te gebruiken, maar te verplaatsen naar West-Brabant.'*

Deze motivering staat onzes inziens op gespannen voet met de antwoorden die uw College heeft gegeven op de schriftelijke vragen die de fractie van de Partij van de Dieren bij brief van 25 mei 2023 aan u heeft gesteld. Daarin staat onder meer *'Er is geen sprake van het administratief overzetten van de vergunning van Genneperparken naar Kruisland. Voor de*

onttrekking van grondwater in Kruisland wordt een nieuwe waterwetvergunning aangevraagd. Dit vergunningstraject doorloopt alle fases en moet aan dezelfde eisen voldoen als alle andere vergunningaanvragen in het kader van de Waterwet. Tegelijkertijd met de aanvraag voor Kruisland vraagt Brabant Water om intrekking van (een deel van) de vergunning van Genneperparken. Dit past bij de bestuurlijke afspraken die wij met Brabant Water hebben gemaakt en bij het grondwaterconvenant. Zodoende neemt, als de vergunning voor Kruisland verleend wordt en de vergunning Genneperparken deels ingetrokken wordt, de totale vergunningsomvang van Brabant Water niet toe.

Op de website van Brabant Water staat dat bij een renovatie in 2020/2021 van de winning Genneperparken 3 van de 10 putten zijn gedempt. De reden daarvoor wordt niet aangegeven maar mogelijk houdt dit verband met het terugdringen van verdroging in het nabijgelegen Peelgebied. Het verschuiven van de winning naar de omgeving van een ander sterk verdroogd gebied de Brabantse Wal is zeer ongewenst. Omdat het de bedoeling van Brabant Water is om op de middellange termijn (2030) te kiezen voor de inzet van brak water een deel van het drinkwater uit andere bronnen dan grondwater te halen. Het is dan ook de vraag of het slaan van nieuwe putten voor zo'n korte periode is te motiveren valt.

Volgens de natuurorganisaties staat de noodzaak van het uitbreiden van de drinkwaterwinning in West-Brabant onvoldoende vast. Zij wijzen u in dit verband op het zowel landelijk als provinciaal vastgestelde grondwaterbeleid en uitgevoerde onderzoeken.

Volgens de beleidsnota Drinkwater 2021-2026 moet 'Waterbesparing integraal onderdeel worden van gebiedsgerichte strategieën die zich richten op het verbeteren van de robuustheid van watersystemen. Dit sluit aan bij de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte (2019) en de voorkeursvolgorde voor regionaal waterbeheer in de Nationale Omgevingsvisie'.

Besloten is dat in deze beleidsperiode 2021-2026 sterker wordt ingezet op het bewust en zuinig drinkwatergebruik. Daarbij speelt ook een rol dat er door klimaatverandering in de zomer vaker sprake van een piekvraag. Concrete maatregelen die worden genoemd zijn:

- gedragsmaatregelen, zoals communicatie en gedragscampagnes (evt. in combinatie met digitale watermeters);

- technische maatregelen, zoals drinkwaterbesparende sanitaire voorzieningen;

Concreet valt te denken aan het ontmoedigen van laagwaardig gebruik van drinkwater door bijvoorbeeld een (tijdelijk) sproeiverbod of het verplicht opvangen van regenwater voor het doorspoelen van toiletten of het douchen. Daarnaast kan worden gekozen voor slimme prijsprikkels zoals subsidies op regentonnen en andere producten die bijdragen aan waterbesparing.

De natuurorganisaties merken daarnaast op dat het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg waarin uw provincie, waterschappen, natuurorganisaties, Brabant Water, ZLTO en industriële grondwateronttrekkers zijn vertegenwoordigd, op 8 februari j.l. de droogteagenda heeft vastgesteld. Uitgangspunt daarin is dat om droogteschade te verminderen en de waterbalans weer in evenwicht te krijgen drinkwaterbedrijven, industrie, natuurorganisaties, agrarische sector, burgers en overheden in actie moeten komen.

In de Droogteagenda zijn vijf pijlers vastgesteld om de grondwaterbalans te herstellen: meer grondwater aanvullen, minder grondwater onttrekken, ruimtelijke afspraken, innovaties stimuleren en 'governance'. Het verplaatsen van onbenutte grondwatercapaciteit van Oost-brabant naar West-brabant past niet binnen die strategie.

De droogteagenda is onder meer gebaseerd op de nota 'Zonder water geen later' van september 2022 die de adviescommissie droogte op verzoek van het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg in Brabant heeft opgesteld.

Uitgangspunt in de nota 'Zonder water geen later' is het herstellen van de grondwaterbalans: er mag niet meer water worden onttrokken dan dat er bijkomt. De huidige situatie is dat opgeteld over heel Noord-Brabant de jaarlijkse netto grondwateraanvulling ca. 140-200 miljoen m³ bedraagt en de onttrekkingen (voor de bereiding van drinkwater, proces en koelwater, en beregening) bij elkaar opgeteld 330 miljoen m³ of meer.

Volgens de nota moet om het grondwatersysteem in Brabant beter bestand te maken tegen droogte en waterschaarste er jaarlijks tot wel 100 miljoen m³ per jaar minder grondwater worden onttrokken. Daarnaast moet 100 tot 150 miljoen m³ per jaar meer grondwater worden aangevuld via infiltratie. De plannen van de adviescommissie droogte hebben 2040 als horizon. De droogteagenda komt bovenop het convenant grondwater dat al van kracht is om te komen tot herstel van de grondwaterbalans in Brabant en dat loopt tot 2027.

Specifiek voor de drinkwaterbedrijven: worden de volgende acties als noodzakelijk gezien:

- Zorgen voor een reductie van 30% aan grondwatergebruik in 2040 waarbij besparingen in huishoudens, industrie en het eigen productieproces worden gecombineerd met alternatieve bronnen
- Stimuleren waterbesparing bij consumenten door opvang van hemelwater voor laagwaardig gebruik
- Bijdragen aan een innovatie-agenda voor waterbesparing en kringloopsluiting op regionaal niveau door de watergebruikende industrie
- Verduurzamen ondiepe winningen in de buurt van natuurgebieden door te zoeken naar alternatieve locaties of vermindering van de onttrekking, in elk geval binnen de bufferzones en rekening houdend met de daar gewenste vernatting
- Ontwikkelen een strategie van meerdere type bronnen per waterbedrijf om in tijden van schaarste te kunnen terugvallen op meer dan alleen grondwater als bron.

Het verschuiven van grondwatervergunningen van Oost- naar West-Brabant past niet in het vastgesteld beleid. Met de nieuwe winning gaat een kans om tot een daadwerkelijke vermindering van grondwaterwinning in Noord-Brabant te komen verloren.

In dit kader willen we ook de 'Nota Grondwaterkwaliteitsaspecten bij vernatting van verdroogde natte natuurpleils in Noord-Brabant' (B-Ware juli 2017) noemen. Hierin wordt geconstateerd dat (soms grote) delen van de Noord-Brabantse natte natuurpleils als gevolg van antropogene beïnvloeding verdroogd zijn en gevoelig voor veranderingen in de waterhuishouding. Het beleid voor deze gebieden is om deze te vernatten. Een speciaal aandachtspunt hierbij is het herstel van regionale kwel in de overgangszones tussen het zand- en kleigebied en in beekdalen en kwelmoerassen in het zandgebied.

Grondwaterwinning in de directe omgeving kan die ambitie frustreren.

Uit de nota zonder water geen later

Noord-Brabant kenmerkt zich door enorme hoeveelheden grondwater die worden gewonnen ten behoeve van het drinkwater. Het is de enige provincie die voor haar drinkwater volledig afhankelijk is van grondwater. Noord-Brabant is niet alleen nationaal kampioen grondwaterwinning, ook in internationaal perspectief zet de provincie de toon. Zo wordt in het qua oppervlakte en inwonertal twee tot drie keer zo omvangrijke Vlaanderen (13.600km², 65 miljoen inwoners) net zoveel drinkwater gewonnen uit grondwater als in Noord-Brabant (ruim 5.000km², 2,25 miljoen inwoners) alleen. Ook het leidingwatergebruik is hoger dan in Vlaanderen: respectievelijk 120 tegen - over 100 liter per persoon per dag.

Mocht er desondanks toch besloten worden om voor deze grondwaterwinning een mer-procedure te volgen dan willen we u het volgende meegeven.

In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau wordt geconstateerd dat de beoogde winningslocatie relatief veraf ligt van het vastgestelde natuurnetwerk Brabant en dat er derhalve weinig negatieve effecten op de natuur te verwachten zijn. Het natuurnetwerk bestaat niet alleen uit begrensde natuurgebieden maar ook uit ecologische verbindingzones.

In de omgeving van de beoogde winningslocaties bevinden zich met name enkele kreeksystemen als De Baak, Steenbergse vliet en Dintel. In het natuurbeleidsplan van de gemeente Steenbergen wordt de ambitie uitgesproken om meer te doen voor en met de voor Steenbergen karakteristieke natuur. Hoofddoelstelling is *'Behoud en versterken, danwel uitbreiden van de voor Noordwest Brabant karakteristieke natuur en landschapsstructuren in haar gemeente, zodat deze natuur- en landschapswaarden duurzaam aanwezig blijven en de mensen daar optimaal van kunnen genieten en profiteren.'*

Ontwatering, verdroging van (natuur)gebieden, met verlies van kwelindicerende soorten en/of verdrogingsgevoelige habitats/vegetaties worden in het natuurbeleidsplan genoemd als knelpunten die voor de natuur een grote rol gespeeld hebben en als aandachtspunt wordt genoemd het beperkte herstel van reeds verdroogde gebieden."

De Steenbergse natte verbindingzones zijn vrijwel allemaal geprojecteerd op / langs oude kreken en dienen te worden ingericht als "moeraszones van peilbeheerst kleigebied" De Provincie heeft voor de natte ecologische verbindingzones doelsoorten gekozen, die bepalend zijn voor de inrichting. Voor Steenbergen zijn dit de otter, snor, roerdomp, waterral, blauwborst en meervleermuis. Onderzoek zal zich onder meer moeten richten op mogelijke negatieve effecten op de deels als natte natuurparel aangewezen kreeksystemen en met name de leefgebieden van genoemde soorten.

Verder ligt de beoogde winningslocatie op minder dan 10 km van het sterk verdroogde N2000-gebied Brabantse Wal. Niet alleen alle effecten maar ook mogelijke alternatieven zullen goed in beeld gebracht moeten worden. Inzet van oppervlaktewater als bron behoort daar mede toe. Het feit dat Brabant Water inmiddels een perceel heeft verworven is naar onze mening onvoldoende motief om te concluderen dat er geen (uitvoerbare) locatiealternatieven mogelijk zijn. Voorts is het feit dat er uit de omgeving van Eindhoven (Gennep Parken Noord) 3,5 miljoen m³ vergunningsruimte per jaar vrijkomt onvoldoende motief om hier een gelijke hoeveelheid toe te staan.

Nader onderbouwd zou moeten worden dat er dusdanige ondoordringbare scheidende lagen aanwezig zijn dat winning uit het derde watervoerende pakket geen effecten heeft op grondwaterstanden in de hogere lagen. In de nota *'Zonder water geen later'* wordt immers geconcludeerd dat door verlaging van de stijghoogte van watervoerende pakketten waaruit onttrokken wordt, het effect doorwerkt naar het ondiepe grondwater waardoor de grondwaterstand daalt en kwelstromen en beekafvoeren afnemen. Anders gezegd: *'door de samenhang in het Brabantse (grond)watersysteem werken onttrekkingen in het diepe grondwater door naar de ondiepere lagen. Samen met de ontwateringsmaatregelen in het bovengrondse systeem, zorgt dit voor dalende grondwaterpeilen. Een ander effect van dalende grondwaterstanden is dat kwelstromen afnemen, waardoor natuurlijke kwelgebieden zelfs tijdelijk of structureel kunnen veranderen in gebieden die afhankelijk zijn van regenwater. Een ander neveneffect van wegzakkende grondwaterpeilen is dat het zo kenmerkende bekensysteem in Noord-Brabant minder wordt gevoed. Bij het uitblijven van*

regenval zijn de Brabantse beken aangewezen op de bovenste meters van het grondwater. Wanneer dat grondwater wegzakt, valt ook de beek droog'.

Ook wordt in de nota geconstateerd: 'De overbenutting van het (grond)watersysteem wordt verder versterkt door de extra onttrekkingen voor landbouw, drinkwater en industrie tijdens perioden van langdurige droogte. Dan neemt zowel bij landbouw, huishoudens als industrie de watervraag toe'.

Een trendbreuk wordt noodzakelijk geacht: 'We hebben een (grond)watergebruik gefaciliteerd en een (grond)watersysteem gecreëerd dat onvoldoende water vasthoudt en tekorten te makkelijk kan aanvullen uit grondwater. Natuurlijke processen zijn verstoord geraakt, met als gevolg dat de balans tussen de watervraag en het wateraanbod tijdens droge perioden relatief snel uit het lood slaat. De afgelopen droge jaren zijn slechts een eerste voorproefje van wat ons in de (nabije) toekomst nog te wachten staat. Volgens steeds meer experts balanceren we op de rand van wat nog (net) kan, maar eigenlijk al niet meer verantwoord is. Zonder ingrijpen in het (grond)watersysteem, het watergebruik en het waterbeheer, blijven we kampen met een structureel te lage grondwaterstand, met grote gevolgen voor natuur, landbouw, drinkwatervoorziening en andere maatschappelijke functies. Daarbij komt nog de groeiende watervraag en de effecten van klimaatverandering die ervoor zorgen dat grondwaterstanden mogelijk verder dalen, met als gevolg dat er verdere seizoensgebonden spanning ontstaat tussen watervraag en wateraanbod.

Er valt dan ook niet te ontkomen aan het minder water onttrekken: 'Het is duidelijk dat de grote hoeveelheden grondwater niet langer ongelimiteerd kunnen worden benut. In samenspel met het langer vasthouden van water en een minder intensieve ontwatering, dient zowel het aantal als het volume van de onttrekkingen voor drinkwater en beregening te verminderen. Specifiek voor de drinkwaterproductie schatten we in dat tegen 2040 jaarlijks 55 tot mogelijk zelfs 95 miljoen m³ minder kan worden onttrokken uit grondwater, wat neerkomt op een jaarlijkse afname van 1 a 2%. Enerzijds kan deze afname worden gerealiseerd door in te zetten op besparing en hergebruik door onder meer consumenten en anderzijds door het ontwikkelen van alternatieve bronnen voor drinkwaterwinning. Wat dat eerste betreft gaat het bijvoorbeeld om een verminderd gebruik in en rondom huishoudens, als gevolg van besparende technologie en regenwater –en grijswaterhergebruik. Verschillende studies laten zien dat, door middel van technische besparingen, het gebruik van regenwater en het hergebruik van grijs water, huishoudens tot wel 75% van hun drinkwaterverbruik kunnen verminderen. Dit verminderd verbruik kan in potentie zo'n 30 miljoen m³ minder watervraag opleveren, ongeveer 20% van de huidige levering aan huishoudens in Noord-Brabant.

Afgezet tegen het feit dat Brabant Water zoals zij zelf stelt in 2030 nog een reservecapaciteit van 3% heeft zijn de natuurorganisaties van mening dat niet is aangetoond dat er voor de korte termijn in West-brabant een noodzaak is om de drinkwaterwinningcapaciteit met 3,5 miljoen m³ uit te breiden. In plaats van te kiezen voor een nieuwe drinkwaterbron in Kruisland zou de periode tot 2030 naar onze mening overbrugd moeten worden door sterk in te zetten op drinkwaterbesparing.. Dit is in lijn met al het vastgestelde beleid.